

Богославець Л. П.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ДОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

А н н о т а ц и я

Стаття посвячена актуальній проблемі підвищення якості неперервного освіти. Особое внимание автор уделяет педагогическому проектированию методического обеспечения дистанционного образования в процессе доуниверситетской подготовки. В статье рассмотрены характерные особенности, условия и составляющие педагогического проектирования методического обеспечения дистанционного образования в процессе доуниверситетской подготовки.

Забезпечення високоякісної освіти на всіх її етапах і рівнях, оцінювання її результативності й управління якістю – одне з основних завдань сьогодення, яке має не лише педагогічний чи суто науковий, але й соціальний, політичний та управлінський аспекти. Саме тому сьогодні педагоги опановують технології, що дозволяють контролювати якість освіти. На думку О. І. Ляшенко, яку ми поділяємо, “якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке рівнобіжно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об’єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату. Національною доктриною розвитку освіти й чинною законодавчою базою визначено якість мети освіти, а державними стандартами освіти – якість навчальних результатів. Якість педагогічного процесу ще залишається предметом обговорення і дискусій, полем для наукових досліджень і практичної апробації” [4].

Структура системи освіти в Україні багатоступенева, а доуніверситетська підготовка є об’єднуючою ланкою між загальною середньою та вищою професійно-технічною освітою і спирається на реалізацію принципів безперервності та різноманітності освіти, єдності й наступності її системи. Об’єднуючою ланкою, що надає системі безперервної освіти безперервний, поступально-розвиваючий характер, є принцип самоосвіти, який сприяє розвитку необхідних особистісних якостей фахівця, що становить собою фундамент його професійного росту. На нашу думку, для ефективної організації навчально-виховного процесу на етапі доуніверситетської підготовки в НАУ, з урахуванням вимог сьогодення до студента-першокурсника, необхідна науково обґрунтована проектувальна система, яка дозволить реалізувати процес цієї підготовки в Інституті доуніверситетської підготовки (ІДП).

Головний зміст проектування доуніверситетської підготовки в системі безперервної освіти складається із забезпечення педагогічних умов ефективного

функціонування ІДП та чіткої послідовності виконання конкретних дій, які відповідно до теорії проектування, передують прийняттю конкретного рішення:

- висування прогностичної мети;
- всебічний аналіз досліджуваних явищ чи процесів;
- складання ідеальної моделі об'єкта;
- складання декількох варіантів програм дій для досягнення гіпотетичної моделі;

– встановлення зворотного зв'язку та своєчасна дія механізму корекції. З огляду на це, створення в 1999 році дієвої доуніверситетської підготовки в системі безперервного навчання, безумовно, було і залишається актуальним. Просування освіти України в напрямі європейської інтеграції потребує стандартизації системи освіти в дусі Болонської конвенції, одним з основних принципів якої є “освіта будь-де і в будь-який час” [3]. Це найбільшою мірою допоможе реалізувати впровадження у вищих навчальних закладах дистанційного навчання.

У положенні про дистанційне навчання визначено: дистанційним навчанням вважається індивідуалізований процес передавання та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, створеному на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Інакше кажучи, дистанційне навчання – це особлива форма організації навчального процесу з використанням сучасних інформаційних технологій, за якої викладач і навчальна аудиторія віддалені територіально.

З наукової літератури відомо, що органічними складовими дистанційного навчання є педагогічні та інформаційні технології:

- педагогічні технології – це створення та використання дидактично й методологічно оформленого навчального матеріалу, поданого в електронному вигляді, а також інтерактивне спілкування між учасниками навчання – особами, які навчаються, та викладачами – з використанням інформаційних технологій і телекомунікаційного зв'язку;

- інформаційні технології – це створення, передавання та збереження навчальних матеріалів, а також організація, супроводження та моніторинг навчального процесу з використанням засобів комп'ютерної техніки, телекомунікаційного зв'язку та спеціального програмного забезпечення [2].

Враховуючи зазначене, визначимо характерні риси дистанційного навчання :

- 1) гнучкість, яка полягає в тому, що слухачі системи дистанційного навчання працюють у зручній для них час, у зручному місці та відповідному темпі;

2) економічна ефективність, яка досягається завдяки орієнтуванню технологій дистанційного навчання на велику кількість користувачів та доцільнішому використанню існуючих навчальних площ і технічних засобів;

3) нова роль викладача, яка полягає в координації пізнавального процесу, корегуванні змісту предмета, що викладається, та індивідуальному консультуванні слухача. Взаємодія слухача та викладача має асинхронний характер, що дає змогу аналізувати інформацію, яка надходить від кореспондентів, і відповідати на неї в зручний час. Засобами асинхронної взаємодії слухача та викладача є електронна, голосова пошта або комп'ютерні мережі;

4) спеціалізований контроль за якістю навчання, формами якого в системі дистанційного навчання можуть бути дистанційні іспити, співбесіди, практичні роботи і комп'ютерні інтелектуальні системи тестування;

5) використання спеціалізованих технологій і засобів навчання.

Зазначимо, що технологія дистанційного навчання – це сукупність методів, форм і засобів взаємодії з людиною в процесі самостійного, але контрольованого засвоєння нею певного масиву знань. Тому зміст навчальних матеріалів дистанційного навчання акумулюється в спеціальних курсах і модулях, у банках даних і знань, електронних бібліотеках тощо.

На нашу думку, дієвість дистанційного навчання саме в ІДП полягає в тому, що особа, яка навчається, має свободу вибору, не характерну для традиційних форм навчання. Ця свобода проявляється у виборі місця, часу та глибини навчання:

– особа, що навчається, сама визначає місце навчання, яким може бути робочий кабінет, комп'ютерний клас, персональний комп'ютер у загально-середньому навчальному закладі чи вдома;

– особі, що навчається, на початку навчального процесу в ІДП видають розклад роботи та контрольні і терміни їх виконання; час навчання, тобто тривалість вивчення матеріалу та виконання завдань вона визначає самостійно, враховуючи своє навчальне навантаження;

– дистанційне навчання передбачає багаторівневу структуру навчальних матеріалів, яка дає змогу особі, що навчається, самостійно визначати глибину опрацювання окремих навчальних питань (безумовно, поза межами обов'язкового мінімуму).

Якщо слухач використовує компакт-диски, то контрольними заходами щодо засвоєння ним матеріалу навчального курсу є відпрацювання певних завдань за кожною темою з відправленням їх до ІДП, а саме:

1. Матеріал дистанційного курсу вважається засвоєним, якщо слухач успішно склав підсумкове тестування в дистанційному режимі. Лише за цієї умови він допускається до вивчення закритої частини курсу та до підсумкової сертифікації.

2. Впровадження дистанційного навчання в безперервну систему загальної середньої освіти потребує залучення фахівців, підготовлених до виконання функцій, які не притаманні традиційним формам навчання. Для цього використовується досвід провідних країн світу. Спираючись на цей досвід, у НАУ вже сьогодні проводиться організаційна робота щодо впровадження дистанційного навчання в ІДП.

Надалі доцільно, на нашу думку, поступово поширюючи набутий досвід на заочну форму навчання в ІДП, перетворити її на заочно-дистанційну. Разом з цим, розроблені дистанційні курси можна використовувати також для підтримки самостійної підготовки слухачів очної форми навчання, надаючи їм можливість продуктивніше використовувати час, відведений навчальними планами для самостійних занять. У перспективі система дистанційного навчання зможе охопити всі категорії слухачів, визначені вище. У такому випадку взаємодія слухача з викладачем у системі дистанційного навчання в ІДП НАУ може будуватися за такою схемою:

1. Слухач отримує навчальні матеріали на компакт-дисках або дістає доступ до дистанційного навчального курсу через мережу.

2. Самостійно, відповідно до методичних рекомендацій, слухач відпрацьовує матеріал навчальної теми, вивчення якої завершується самоконтролем за контрольними питаннями та (або) тестами. У разі потреби слухач може звернутись по допомогу до своїх колег з навчальної групи (конференція в мережі) чи до викладача (електронна пошта). Викладач може втручатись у навчальний процес слухача, якщо потрібно акцентувати його увагу на тих чи інших аспектах навчального курсу. Приводом для такого втручання може бути аналіз статистики проходження слухачем курсу – кількості часу, затраченого на подолання кожного елемента курсу (уроку, теми, модуля), успішності тестування наприкінці тем, періодичності роботи тощо.

Важливим механізмом підвищення ефективності дистанційного навчання є консультації в режимі мережних конференцій, які викладач проводить у заздалегідь встановлений час. Консультації можна використовувати не лише для відповідей на типові (загальні) питання, але й для організації дискусії (обговорення) стосовно навчального матеріалу.

Педагогічне проектування методичного забезпечення дистанційного навчання у процесі доуніверситетської підготовки розглядаємо як комплекс, який має три складові:

– педагогічні умови проектування методичного забезпечення дистанційного навчання;

– постановку дидактичної задачі;

– розв'язання поставленої задачі (рис. 1).

Основними компонентами дидактичної задачі є: безпосередньо слухач, зміст навчальної дисципліни та кінцева мета дистанційного навчання предмету. Вона

представляє собою суму мікроцілей за всіма навчальними темами предмету, що вивчається, і чітко відображена в робочій навчальній програмі.

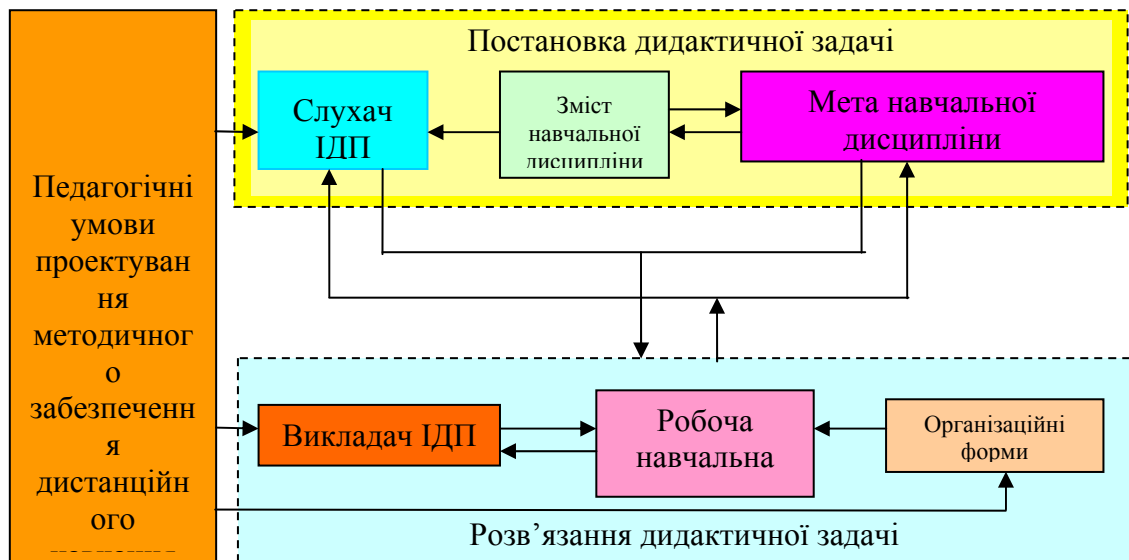

Рис. 1. Педагогічне проектування методичного забезпечення навчання предмету

Педагогічні умови, які сприяють підвищенню ефективності дистанційного навчання у процесі доуніверситетської підготовки слухачів – це:

- реалізація принципів безперервної освіти у навчально-виховному процесі ІДП;
- проектування навчально-виховного процесу доуніверситетської підготовки слухачів відповідно до розробленої загальної моделі педагогічного проектування [1];
- формування готовності слухача до сприйняття і засвоєння знань та свідомої активності в пізнавальній діяльності через педагогічне стимулювання;
- проектування моніторингу з метою своєчасного оцінювання якості знань слухачів, аналізу та прогнозування ефективності дистанційного навчання у процесі доуніверситетської підготовки;
- проектування виховної роботи з метою формування у слухачів наукового світогляду, особистісних рис громадянина України на основі відродження традицій національної свідомості і самосвідомості, професійного, морального, правового, фізичного, екологічного розвитку.

Суть дидактичної задачі полягає в тому, щоб слухач ІДП, засвоївши зміст навчальної дисципліни, досяг мети свого навчання. У розв'язанні дидактичної задачі вирішальну роль відіграє викладач, бо він таким чином складає робочу навчальну програму і так використовує організаційні форми, щоб слухач ІДП набрав необхідну йому кількість балів і став студентом університету. З цією метою перед початком кожного навчального року враховуються результати вступної співбесіди минулого

року і вносяться корективи в організацію занять, коригується програма для поліпшення умов вивчення окремих розділів навчального предмету. Схематично розроблена нами технологія розв'язання дидактичної задачі представлена на рис. 2.

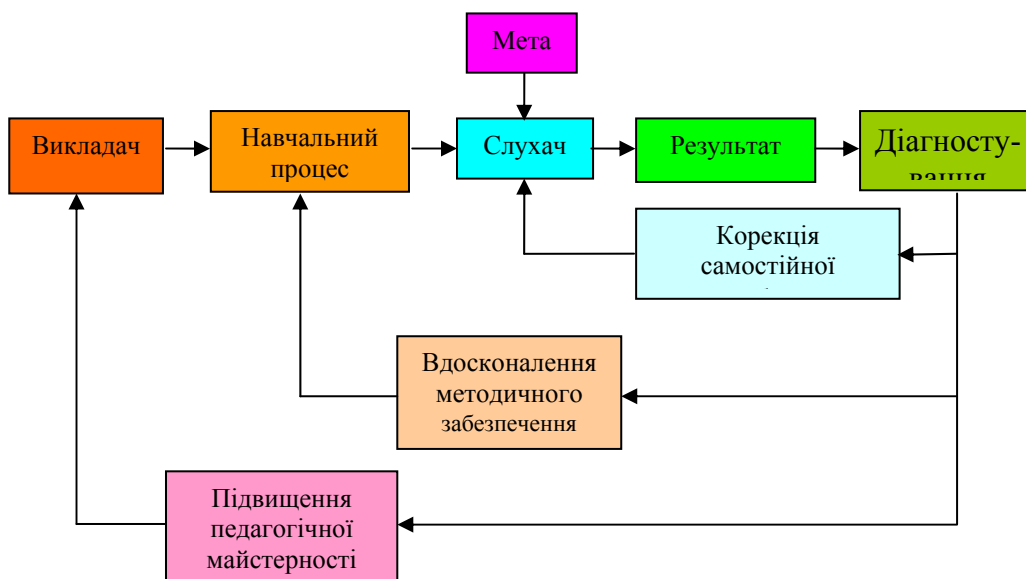

Рис. 2. Схема технології розв'язання дидактичної задачі

Сутність розв'язання дидактичної задачі полягає в тому, що викладач ІДП через навчально-виховний процес впливає на слухача. Результат цього впливу в процесі діагностування порівнюється з метою навчання, тобто здійснюється постійний моніторинг відповідності знань слухача індивідуальній траєкторії навчання. Діагностування дозволяє зробити висновок про відповідність рівня знань та навичок поставленій меті. Коли рівень знань і навичок відповідає меті, то індивідуальна траєкторія навчання реалізована у повному обсязі. У випадку невідповідності рівня знань і навичок меті, в першу чергу, рекомендовано слухачам більше приділяти уваги самостійній роботі, надалі необхідно здійснити корекцію або самої мети, або покращити комплекс методичного забезпечення навчального процесу.

Виходячи з того, що новітні педагогічні технології є сучасним інструментарієм професійної діяльності викладача ІДП, ми у дослідженні акцентували увагу на можливість підвищення ефективності підготовки слухачів через застосування педагогічного проектування.

Отже, з огляду на викладені міркування, можна зробити висновок про значний потенціал дистанційного навчання для підвищення ефективності системи освіти, особливо в процесі застосування моделі безперервної освіти висококваліфікованих фахівців, зокрема в НАУ. Впровадження дистанційного навчання допоможе ІДП НАУ значно розширити аудиторію слухачів, впритул наблизити навчальний процес до міжнародних стандартів освіти, зміцнити міжнародні зв'язки.

Л і т е р а т у р а :

1. Богославець Л. П. Модель педагогічного проектування навчально-виховного процесу в системі доуніверситетської підготовки // Наука і сучасність. – Том № 57. – К., 2006.
2. Богославець Л. П. Педагогічне проектування навчально-виховного процесу як інноваційна технологія // Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця”. – К.: НАУ, 2006. – С. 65-66.
3. Закон України “Про освіту”// Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 34. – С. 11-19.
4. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія, 2005. – № 1 (46). – С. 5-12.

Костенко В. А.

**ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШОГО НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВ**

Задачею діагностики в найбільш загальному вигляді є встановлення індивідуального рівня вираженості психічних якостей та їх індивідуальних взаємозв'язків. Важливим для проведення дослідження є виявлення критеріїв та показників сформованості явища, що вивчається.

Започатковуючи констатувальний експеримент, нами було визначено критерії професійної компетентності, на основі яких визначається та оцінюється міра сформованості її складових. В нашому дослідженні професійної компетентності критеріями виступили: змістовий, цілемотиваційний, предметно-практичний, особистісний, рефлексивний. Рівень сформованості кожного критерію передбачає діагностику його показників. Обґрунтовані критерії та показники їх прояву дозволили охарактеризувати три рівні сформованості професійної компетентності молодших інспекторів відділів нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ (далі – молодших інспекторів ВНІБ КВУ): високий, середній та низький.

Дослідно-експериментальна робота була проведена на базі Білоцерківського училища професійної підготовки персоналу ДКВС в експериментальному та контрольному навчальних взводах. Кількість слухачів в експериментальній групі – 85, в контрольній – 91.

Були проведені діагностичні зрізи по визначеним нами показникам всіх компонентів професійної компетентності. Оцінка рівня сформованості кожного показника здійснювалася за допомогою різних методів: анкетування, тестування, розв'язання практичних вправ та ситуативних задач, виконання нормативів тощо.

Мета констатувального експерименту – визначення вхідних рівнів сформованості показників професійної компетентності молодших інспекторів ВНІБ.